

13. SMOTRA FOLKLORA

ZADARSKE ŽUPANIJE

20. 05. 2026. – 22. 05. 2026.

I z v j e š t a j (nošnja)

Neka opća opažanja

Obnova nošnje zahtijeva postupnost i važno je da se ne griješi u koracima. Kod izrade nošnje mora se voditi računa da su svi dijelovi nošnje iz istog vremenskog razdoblja, da pokazuju određeni status (npr. djevojka, udata žena). Veličina odjevnog predmeta mora odgovarati po veličini osobi koja je nosi. Također je jako važno da se izbjegava uniformnost te da se pazi na urednost (npr. da neki dio suknje s oplećkom ne visi i slično).

Jako je važno da postoji povezanost između KUD-a i Etnološkog odjela Narodnog muzeja Zadar jer Muzej čuva originalne primjerke nošnje te organizira besplatne radionice tekstilnog umijeća. Tako se svake godine u Muzeju održava radionica izrade četverokuke, karakteristične za dinarsko područje sjeverne Dalmacije. Četverokuka je zaštićeno nematerijalno dobro RH. Može zadržati taj status jedino ako je prisutna u zajednici.

U privitku su crteži krojeva nekih dijelova muške i ženske nošnje dinarskog i jadranskog dijela sjeverne Dalmacije.

Srijeda, 20. 05. 2026.

1. Izvorna pjevačka skupina SOKOLOVI, Ravni kotari – Slivnica

Pjevačka skupina svojim prslukom pokušava naglasiti pripadnost ravnokotarskoj nošnji. Prsluk je, međutim, slobodna interpretacija. Stariji oblik prsluka ima polukružni vratni otvor i jedna stranica mu djelomično preklapa drugu. Ukrašen je, ali, ne na ovaj način. Mlađi oblik prsluka je s V izrezom i nema ukrasa. Ukrašen na mlađem prsluku mogu biti, npr. filigranski botuni. Mislim da bi to bilo sasvim dovoljno.

2. KUD VUKŠIĆ, Vukšić

Ovaj se KUD predstavio s djecom, te odraslim ženama i muškarcima.

Dječja nošnja: oglavlje djevojčica je u redu, tj. počešljane su na razdjeljak i imaju jednu pletenicu te crvenkapu. Bijeli *vuštan* je u redu kao i *traveše*. Lijepo je vidjeti

mavez na opleću jedne djevojčice. Bijele se čarape, koje nosi jedna djevojčica, nisu nosile, a *klašnje*, koje nose druge dvije djevojčice ne odgovaraju onima koje su se nosile uz *vuštan*. Uz djevojčice je jedan manji dječak, njihov vršnjak, i dva veća dječaka. Dječaci nose karakteristične crvenkape. Oni bi mogli imati plave krožatiće jer su crveni *krožati* i k tome još ukrašeni bili za odrasle muškarce i to u svečanijoj varijanti. Osim toga najmanji dječak ima predugu košulju, a prekratki *krožat*. Treba izbjegavati bilo kakav oblik tenisica.

Starije djevojčice, djevojke – svih jedanaest djevojaka je ispravno počesljano, tj. razdjeljak i jedna pletenica te imaju karakterističnu crvenkape. Starije djevojke mogu staviti ukošnjake, tj. jednu vrstu privjeska za pletenice (originalni primjeri postoje u Etnološkom odjelu NMZ). Treba pripaziti da ne nose bijele čarape i da *klašnje* budu originalne – nekoliko ih ima starinske *klašnje*, ali su prisutne i one koje ne idu uz ovu nošnju.

Udate žene – Sve imaju *jašmake*, marame, koje je bilo karakteristično za udatu ženu. Potrebno je pripaziti da se kosa češlja na razdjeljak. Samo jedna žena ima uz *vuštan*, *sadak*, tj. sukneni haljetak bez rukava ukrašen vezanim ukrasom na čoji, tzv. *građom* i starinske *nazuvke*, ali joj nedostaju starinske nogavice, tzv. *bičve*. Bilo bi dobro da još koja žena ima stariju nošnju. Neka bi mogla imati i aljčić. Inače, u redu je i opleće s *vuštanom* i pregačom. Uz noviji crni *vuštan* više nije potrebna tkana pregača već se više nosila šarena platnena. Svakako obogatiti s nakitom, tj. *đerdanima* i *ukošnjacima* koji posebno stvaraju posebnu atmosferu svojim zvukom kod igranja kola.

Muškarci – samo je jedan muškarac u nošnji koja odgovara svakodnevnoj muškoj nošnji. Ne bi se smjelo dogoditi da oženjeni muškarac ima jednostavniji prsluk bez ukrasa, a mali dječak i dječaci imaju svečani crveni ukrašeni prsluk karakterističan za odraslog, a posebno oženjenog muškarca.

3. KUD BOKOLJE, Dobropoljana, otok Pašman

Dvije odvojene grupe djevojčica (po četiri) sa svake strane pozornice nagovještaj su kontinuiteta KUD-a. Bilo bi odlično da se zainteresiraju i dječaci. Skupina koju čine djevojke i udate žene djeluje koloristički usklađeno. Oglavlje su pletenice oko glave što je karakteristično jadransko ogavlje. Po nošnji se može vidjeti status djevojke i udate žene. Tako djevojke imaju crvene čarape, a udate žene crne. Također su uz crne čarape i kratki crni aljčići s dugim rukavima dok su djevojke bez njih. Ako je aljčić jako otvoren trebala bi se dodati *buština* koja može biti ista kao i *traveša* ili da joj koloristički odgovara. Pohvalno je da je isticanjem ove statusne razlike izbjegnuta i

uniformnost. Svakako sve sudionice trebaju imati *rećine* jer su one bile karakteristične za otočku ženu. Mogu biti okrugle, s kruškolikim privjeskom (jednim ili tri), itd., ali su svakako obavezne. Lijepo je vidjeti i *sponjice*, *kopčice*, na vratnom otvoru opleća, *kolajnu*, ogrlicu, te koju *špinu*, ukrasnu iglu pribadaču.

4. KUD SVETI DUH, Posedarje

Posebno mi je bilo drago vidjeti da se nakon velike pauze pojavio KUD SVETI DUH iz Posedarja. Svaka podrška novim nastojanjima i trudu. Na pozornicu prvo izlazi dječak s transparentom KUD-a. Bilo bi dobro da ima tamnoplave ravne *gaće* i da nema tenisice već obične crne cipele. To se odnosi i na drugog dječaka koji igra s djevojkama. Molim vas obratite pažnju na njihove **frizure jer su u potpunosti krive**. Dvije spuštene pletenice nisu se uopće nosile u jadranskom području sjeverne Dalmacije. One su karakteristične za udatu ženu u dinarskom području sjeverne Dalmacije. Djevojka mora obavezno imati dvije pletenice koje se motaju oko glave. U pletenice se može uplesti crvena svilena *kurdela*. Trebalo bi imati i *rećine*. da vam pošaljem fotografije Možete ubaciti i *fuštane* u nekoliko nijansi plave boje jer se ipak radi o mlađim djevojkama. Oplećak *fuštana* ne bi smio biti tijesan te da su desna i lijeva strana povezane trakicama kao što je slučaj na jednom. Ne smiju se nositi najlonke već nabavite crne grilonke.

5. KUD KUALJSKE POSESTRINE I POBRATINI, Kali, otok Ugljan

Od *pobratina* su samo dvojica i to jedan koji nosi zastavu KUD-a i drugi momak koji predstavlja mladoženju. Mladić koji drži zastavu ima koničnu crvenkapu, dakle, karakterističnu otočku kapicu, ravne tamne *gaće* i tamne *postole* što je u redu. Bilo bi dobro da ima karakteristično otočko opleće koje je vrlo jednostavno za sašiti (ovratnik s ogrcom i tri botuna do prsiju, ispod je mali ušitak i mrske). Mladoženja bi svakako trebao imati koničnu crvenkapu. Nikako ne može imati cipele sa špicom na vrhu i čarape – stopice već ravne duge *gaće* i crne obične *postole*. Čarape se i ne vide. Sve članice KUD-a koje imaju stariju nošnju morale bi imati *zalistavac* ili *buštinu*. Uz njih ide *pokrivača*, tj. duga uska marama koju nosi samo jedna članica. Članice koje su bile u crnim *fuštanima*, što je najmlađi oblik nošnje, ne smiju nikako biti bez ikakvih čarapa. Čarape su crne i grilonke. Uz ovu najmlađu crnu nošnju ide obavezno *bljuza* koja može biti crna, tamnoplava, svilena, pamučna, od veluda, sa pasicom ili na *kamuf*. *Facuol* je obavezan uz ovu nošnju. Može biti bijeli, ali i nježnih blijedih tonova žute, zelene, plavkaste. Mlada se, osim po kruni, svojom nošnjom treba razlikovati od ostalih. Kao prvo, bijela *traveša* nije za mladu. Mladu je karakterizirala crvena boja jer

je crvena boja apotropejska, tj. zaštićuje od zlih sila. Stoga bi, ako se želi prikazati mladu u starijoj nošnji, bilo lijepo na njezino opleće izvesti, barem na napravi, crveni vez (u EO se mogu dobiti detalji), može imati crvenu svilenu pregaču sa sitnim uzorkom. Ako nema *zalistavac*, može imati *buštinu*. Nakit, posebno *rećine*, obavezan je za sve žene. *Badače*, ukrasne filigranske igle mogu ići *uz pokrivače* i *uz zalistavac*. Tu su i *kolajne* koje može imati pokoja žena.

6. KUD SVETI NIKOLA TAVELIĆ, Lišane Ostrovičke

Nastupili su samo muški članovi i to kao pjevačka skupina. Samo jedan član ima obnovljenu nošnju. Svi bi trebali imati *pas na struke* jer je on bio dio nošnje. Jedan *krožat* ima neke presvjetlucave ukrase koji blješte pa bi ih trebalo uskladiti sa ostalima. Inače, na *krožatima* ima i improvizacija. Na jednom krožatu je dodan dodatak u donjem dijelu i djeluje kao improvizacija. Bilo bi dobro da još netko ima vezene *nazuvke* i opanke.

7. KUD PODGORAC, Starigrad Paklenica

U nedoumici sam oko dvije vrste ženske nošnje jer je jedna dinarskog tipa, a druga jadranskog pa bi trebalo izvršiti detaljnije istraživanje. Prema fotografijama koje se odnose na kraj 19. i početak 20. stoljeća radilo bi se, ipak, o dinarskoj nošnji. To uključuje *vuštan* ili *carzu s građom* (vezena čoja) na donjem rubu. Hvalevrijedno je što su žene izradile vez prema muzejskom primjerku, ali bi bilo dobro da se postigne određena raznolikost u vezu. Predlažem stoga da vidite ima li u Etnografskom muzeju u Zagrebu možda koji primjerak *građe* iz Velebitskog podgorja. Drugo, muzejski primjerak aljčića prema kojemu je rađen aljčić koji nosi jedna članica nema nikakav ukras velike valovnice na prednjici već je bez ičega. Uz tkanu pregaču mora ići *kanica*. Može biti i vezena *kanica*. Potrebno je malo poraditi na oplećima (košulje), tj. na ukrasnoj čipki. Oplećak *vuštana* ne bi smio biti tijesan jer to djeluje neuredno. Uz stariju nošnju idu i odgovarajuće nogavice, *bičve*. Mogu se izraditi prema muzejskom primjerku. Nikako se ne mogu nositi najlon čarape ili sokne uz opanke. Također se ne mogu nositi sandale. Obratite svakako pažnju na obuću.

Muškarci su svi isti što je posebno istaknuto kroz identične *krožate*. Bilo bi dobro malo individualizirati ukrase na *krožatima*. Kako u EO u Zadru postoji fotografija muškarca iz Velebitskog podgorja u kompletnoj narodnoj nošnji predlažem da se barem jedna kompletira.

8. KUD ŠKABRNJA, Škabrnja

Lijepo je vidjeti žene u starinskoj nošnji koja nije uniformirana, tj. različiti su ukrasi na *jašmacima*, vez na čoji (*građa* na rubu *vuštana*, *carzi*). Raznolikost se uočava odmah po dolasku na pozornicu jer su tkane pregače različitih boja i ukrasa što je pohvalno. Bilo bi dobro da još koja žena ima tkani pas pod *litar* i *sadak*. Pripazite da ste sve počešljane na razdjeljak po sredini glave, a nikako šiške ili na stranu. Lijepo je da sve žene imaju *nazuvke*, ali bi bilo dobro dodati i *bičve* koje su se nosile uz *nazuvke* (pogledati primjerke u Etnološkom odjelu). Kojagod članica može neka dodati *đerdan* (ogrlica sa staklenim perlicama i starinskim novcem) i ukošnjake jer su oni ne samo ukras već daju i poseban ton igranju kola.

Muškarac koji nosi tamnoplavi *koporan* nema ispravne rese. Rese, naime, nisu takvog oblika već okruglog, pa bi ih trebalo popraviti prema muzejskom primjerku. Plava ukrasna vezena ploča na *benevrecima* je prevelika i neispravna. Postoji muzejski primjerak prema kojem se može ispraviti. Drugi muškarac ima samo plavi *krožat* koji ima pomalo improvizirani ukras

9. KUD SIDRAGA, Tinj

KUD SIDRAGU, Tinj, čini, zapravo, muška pjevačka skupina. Nastupaju u starijoj nošnji koja bi trebala neke nadopune, npr. *pas na struke*, *krožat* ne bi nikome smio biti pretijesan. Također bi trebalo istražiti mogućnosti malih promjena u ukrasu na *krožatima*. *Koporan* kojeg nosi samo jedan član ima ukrasne dodatke koje bi trebalo uskladiti sa muzejskim primjerkom.

10. UDRUGA KVEŠTURA, Diklo

U KUD-u su samo ženske članice. Nošnja djeluje uredno, ali uniformno pa bi je trebalo pokušati individualizirati što se može učiniti na nekoliko jednostavnih, a učinkovitih načina: neke mogu izmijeniti kratke aljčiče tako da nisu identični. Bluze, s dugim rukavima, obično su od veluda, svilene, može i neki laganiji štofić. Najčešće su bili crne boje, a svilene i nekih, obično tamnijih tonova. Ukras može biti u samom materijalu. Treba vidjeti da li je bluza bila na *kamuf* ili na *pasicu*, a možda je bilo prisutno i jedno i drugo. I crne *travesse* mogu imati ukrase u materijalu. Glavno da nisu sve identične. Osim toga, pretpostavljam da je bilo i nekih malih razlika u *travesama*, možda džep, porub. Uz ovu nošnju se više ne nosi *kanica*, a niti crvene već crne čarape. Dodatak nakita u vidu različitih zlatnih *rećina*, *broševa*, možda i koja *sponjica* na vratu košulje dali bi vašoj nošnji jedan poseban izričaj. Vidite da li *facoli* mogu biti i različitih blagih tonova. Premda u Etnološkom odjelu NMZ imamo i dvije starije nošnje iz Dikla smatram da ih je za sada preteško izraditi pa, ako to budu dozvoljavale

prilike, može se ostaviti za budućnost. U tom slučaju, mislim da bi se mogle izraditi samo dvije i to jedna *po pašku* i jedna *po kotarsku*. Time biste pokazale promjene od 2. polovice 19. stoljeća do 2. polovice 20. stoljeća. No, i najmlađa nošnja je vrlo lijepa u svojoj jednostavnosti i eleganciji.

11. KUD VINAC, Stankovci

Pohvalno je i lijepo vidjeti sačuvanu originalnu žensku nošnju. Kako su u KUD-u djevojke, udate žene i muškarci može se lijepo uočiti karakteristike nošnje po statusu, tj. status djevojke i udate žene. Tako djevojka ima jednu pletenicu koja joj pada niz leđa te crvenkapu, a udata žena *jašmak* i dvije pletenice koje obično prekriva velika marama, *jašmak*. Djevojke imaju bijele *vuštane* i nogavice pletene od šarene vunice. Ženska nošnja je kompletirana. Predlažem jedino da uz *nazuvke* poneka stavi i *bičve* koje su bile ukrašene *građom* (ako su, moguće, sačuvane). *Đerdani* i *ukošnjaci* su, ne samo ukras nego doprinose i posebnom ugođaju kod igranja kola.

Crne rese kao ukras na jednom *krožatu* su improvizacija. Obično su rese na *koporanu*, a ne na *krožatu*, pa ih treba skinuti. Ukras duž lijeve i desne prednjice *koporana*, čini mi se da je improvizacija. Ukrasne ploče na *benevrecima* su prevelike. Barem bi nekoliko muškaraca trebalo imati *pas na struke*.

Četvrtak, 21. 05. 2026.

1. KUD LUZARICA, dječja skupina, Pridraga

Lijepo je vidjeti mlade (djevojčice, mlade djevojke) kao zasebnu skupinu. Oglavlje je uredno i u skladu s tradicijom njihovog kraja. Odraslije djevojčice bi mogle ubaciti crvenu pamučnu ili svilenu vrpcu te dodati ukošnjak za pletenice i *mrđele*, ogrlicu od staklenih perlica, a starija i *đerdan* (ogrlica sa staklenim perlicama i kovanim novcem). Nošnja je u redu jedino bi trebale imati šarene pletene vunene nogavice, tzv. *klašnje*,

2. KUD KUNJKA, Tkon, otok Pašman

Za svaku pohvalu je da su se žene potrudile izraditi *zalistavce* koji su sastavni dio starije otočke nošnje koja se može pratiti još od polovice 18. st. (Fortis, Lovrić). Osim toga, nekoliko zalistavaca s otoka Pašmana čuva se u Etnološkom odjelu Narodnog muzeja Zadar i svi su iz polovice 19. stoljeća. Svi dijelovi nošnje su vremenski usklađeni, a to su karakteristične suknje s oplećkom, pregače, *traverse*, s obaveznom *kanicom*, tkanim vunenim pojasom. Uz ovu nošnju su se nosili i nazupci, ali kako to nije sačuvano prihvaćaju se i čarape. Prema ilustrativnom materijalu uz

ovu nošnju bi prije išle crvene nego crne čarape. U slučaju da se dođe do saznanja o točnom izgledu nazubaka predlažem da ih bar pokoja žena izradi. Treba voditi računa da nijedna žena nema šiške. Bilo bi lijepo da se nadoda i više nakita.

Jedan od četvorice muškaraca nema crvenkapu pa ju treba obavezno nabaviti. Bilo bi dobro da svi imaju košulju s ogrcom i na tri botuna koja dosežu do prsiju.

3. **KUD BRANIMIR, Benkovac**

Ovu skupine čine djevojke, žene i muškarci. Djevojke nose mlađu nošnju koja ima sve karakteristike djevojačke nošnje njihova zavičaja. Treba pripaziti da nijednoj članici *vuštan* nije dulji otraga jer to djeluje neuredno. Predlažem da u pletenicama uvijek budu *kurdele*, *ukošnjak*, poneka može imati samo *mrđele*, a poneka i *mrđele* i *đerdan*. Djevojka, budući da ima *vuštan* može imati i platnenu travesu. Pohvalno je što djevojke nose *klašnje*, šarene pletene nogavice, i tako se razlikuju od nogavica udate žene. Ženska nošnja je u osnovi dobra (oglavlje – češljanje na razdjeljak po sredini glave, *jašmaci*, *vuštani*, *carze*, pregače, ali je treba nadopuniti. Ako se ima široki tkani pas obavezno treba dodati tzv *litar*, kožni pojas s kositrenim člancima koji se motao oko širokog tkanog pasa. Rubni ukras na *carzi*, *vuštanu* je tzv. *grada*, vez na čoji koji je obavezan. Predlažem Vam i pozivam na radionicu izrade četverokuke koja se održava na jesen u Etnološkom odjelu Narodnog muzeja Zadar, a koja je besplatna. Osim toga, izrada četverokuke, karakteristična je za ovaj kraj i zaštićeno je nematerijalno kulturno dobro. Obavijest o točnom datumu biti će na web stranici Narodnog muzeja Zadar i u medijima. Svakako dodajte i karakteristični nakit (ukošnjake, *mrđele* – perlice od staklenih kuglica, *đerđare*).

Na muškoj nošnji je potrebno korigirati ukras na *benevrecima* koji je prevelik. Samo jedan muškarac ima *pas na struke*. On bi bio obavezan uz nošnju koju nose članovi ovog KUD-a.

4. **KUD ZADARSKI TANAC, Zadar**

I muška i ženska nošnja je rađena prema originalnim slikama sa Silbe (ulje na platnu) iz prve polovice 18. stoljeća. Za žensku nošnju se radi o samo jednoj slici, a za mušku o dvije. Međutim, slike sa Silbe mogu se usporediti sa slikama koje se čuvaju u Narodnom muzeju Zadar iz istog razdoblja (barok). Kako je Etnološki odjel već izradio prijedlog muške nošnje držeći se postojećih izvora i usvajajući sve karakteristike navedenog razdoblja potrebno je izvršiti neke promjene u muškoj nošnji, a to su boja i dužina prsluka. Molim Vas da me podsjetite da vam pošaljem

sve upute vezane uz mušku nošnju koje su već dane IFS Silba kako ne bih opterećivala ovaj zajednički izvještaj.

5. **KUD LUZARICA, odrasla skupina, Pridraga**

Kud je mješovit, tj. nastupaju djevojke, udate žene i muškarci. Razlika između djevojaka i udatih žena je odmah primjetna jer je uočljivo da ovaj KUD zna sve karakteristike djevojačke nošnje (razdjeljak po sredini glave, jedna pletenica i crvenkapa), bijeli *vuštan*, šarene pletene nogavice. Međutim, samo jedna djevojka nosi sve navedene dijelove nošnje. Sve su počešljane pravilno, ali nekolicina nema crvenkape, samo jedna ima *klašnje* dok su druge s bijelim štramplicama. Djevojka koja ima *klašnje* nosi i opanke što se preporuča i drugima. U pletenice se može uplesti i crvena pamučna ili svilena traka, staviti *ukošnjak*. Ovo se preporuča barem svim starijim djevojkama.

Udate žene nose karakterističnu žensku nošnju i djeluju vrlo lijepo i raznoliko. Dvije žene, međutim, imaju samo karakteristične nogavice, tj *bičve*, i *nazuvke*, dok ostale imaju samo *nazuvke* i crne čarape. Bilo bi lijepo da sve nose i karakteristične *bičve*. Može još pokoja žena nabaviti opanke. *Ukošnjake* i *derdane*, preporučam svima jer su oni dodatak nošnji, a doprinose i posebnom dojmu kod igranja kola.

I na muškoj nošnji su potrebne neke nadopune. *Krožati* su nekima tijesni pa to ne djeluje uredno. Osim toga bi trebalo malo ispraviti ukrase na nekim *krožatima*.

Također bi svi trebali imati izvezene karakteristične ukrase na *benevrecima*. Samo jedan član ima *pas na struke*, a trebalo bi imati, barem, više njih.

6. **Muška pjevačka skupina SLAVUJI IZ RAVNIH KOTARA, Poličnik**

Muškarci ne nose nošnju, ali bijela košulja, crni prsluk koji se kopča po sredini i ravne crne hlače i crveni pojas asocijacija su na nošnju. Čini mi se da bi bilo dobro dodati i ravnokotarske crvenkape koje imaju nešto kraće rese od ličkih (obratiti se Etnološkom odjelu radi točne dužine).

7. **KUD BRANIMIR, Nin**

Ne nastupaju u ninskoj nošnji već šoltanskoj jer izvode koreografirani folklor, a predstavljene su da su u ninskoj nošnji. Oglavlja su karakteristična jadranska, ali nošnja djeluje prebogato. Orkestar koji je u pozadini ima prepoznatljive osnovne osobitosti ninskog kraja. Treba pripaziti da nijedna djevojčica nema dvije spuštene pletenice već dvije koje se motaju oko glave, a može imati i tzv. kin-kin.

8. **KUD SVETI ANTE, Nadin**

Nastupa manja mješovita skupina. Dvije djevojke su krivo počesljane, tj. imaju dvije spuštene pletene što je karakteristično za udatu ženu pa na to treba posebno pripaziti. Djevojka ima jednu spuštenu pletenicu koja pada niz leđa. Obično je u nju upletena crvena pamučna ili svilena traka, a poželjno je da ima i *ukošnjak*. Jedna djevojka ima crvenkapu, a druga nema što se ne bi smjelo nikako dogoditi jer je crvenkapa bila karakteristična za djevojku. Drugi dijelovi djevojačke nošnje su u redu (bijeli *vuštan*, *travesa*, pletene šarene nogavice, tzv. *klašnje*). Žene su odmah prepoznatljive po *jašmacima*, karakterističnom ženskom oglavlju te karakterističnoj nošnji gdje se javlja problem kod pojasa. Ako se ima široki tkani pas onda poviše njega obavezno dolazi kožni pojas s kositrenim člancima, tzv. *litar* ili se može nositi uska vezena tkanica, *kanica*. Na *građi* bi trebalo izvršiti neke ispravke vezane uz organizaciju ukrasa koji znaju biti proizvoljni. Uz *nazuvke*, svakako treba dodati i karakteristične *bičve*, tj. nogavice koje su se uvijek nosile zajedno s *nazuvcima*.

Na muškoj nošnji posebno upadaju u oči rese na *koporanima* čiji oblik nije bio karakterističan za Ravne kotare te je to potrebno ispraviti, a i ukras je improviziran. Karakteristični pojas za Ravne kotare je *pas na struke* koji bi trebali imati svi muškarci. Karakteristični vez na muškim gaćama vezan je uz *benevreke*, stoga na ravnin gaćama nije potreban.

9. KUD ZLATNA LUKA, Sukošan

KUD svojim nastupom dočarava sukošansku svakodnevicu. I dok su muškarci u radnoj odjeći, neke žene su u svečanoj nošnji. Inače, ženska nošnja predstavlja posljednji oblik nošnje te je se svi još dobro sjećaju što je razlog da je ona u redu.

10. Ženska pjevačka skupina DALMATIKA

Kostimografkinja dr. art. Maja Šarić Ban pripremila je, inspirirana sjevernodalmatinskom nošnjom, tj. njezinim jadranskim i dinarskim dijelom, kostim za ovu pjevačku skupinu. Ovo je primjer kad nošnja postaje inspiracija za vlastiti izričaj što je u redu ako se radi o vlastitom izričaju inspiriranom nošnjom. Djeluje lijepo i zanimljivo.

Petak, 22. 05. 2026.

1. KUD PAURIJA, Dubravci, Duga Resa, gostujući nastup – ne komentira se

2. KUD ZORA, Olib

Lijepo je vidjeti da se djevojke i udate žene razlikuju po oglavlju. Međutim, iako je *fuštan* vrlo lijepog izgleda, radi se o svečanom *fuštanu* za mladu. Takav postoji u

Etnološkom odjelu i uz njega je navedeno da je bio za mladu. Prema tomu, on bi najviše pristao djevojci koja ima krunu na glavi dok bi rubni ukras za djevojčice mogao biti samo crvena čoja, a *fuštan* bijele boje, može i svjetlije plave. Ono što Olib posebno razlikuje od drugih zadarskih otoka je rubni ukras na *fuštanu* od kvadratića čoje crvene i žuteboje koji se izmjenjuju te bi se on trebao naći na *fuštanima* koji mogu biti crne, tamnoplave boje. U svakom slučaju, iako na pozornici sve djeluje lijepo i skladno, treba se izbjegavati uniformnost i paziti na statusne oznake jer su u ovom slučaju svi *fuštani* zapravo *fuštani* za mladu. Stoga predlažem da izradite krunu za mladu i neka ona nosi ovako ukrašeni *fuštan*, a ostale članice neka usklade s muzejskim primjerima. Muškarci mogu imati košulje koje se kopčaju do prsiju, obično s tri botuna i malo namrskane ispod prsiju. Neobična je plava nijansa njihova *krožata* jer su uglavnom bili tamnoplavi. Ukras na *krožatu* je slobodna interpretacija.

3. UDRUGA ĐIRAN, Ugljan, otok Ugljan

Nošnja djeluje uredno, ali se treba izbjeći uniformnost koja je postignuta istobojnim *buštinama*. *Buštine* mogu biti iste boje kao *travesa*, a ako je *travesa* šarena, može se odabrati jedna od boja prisutnih na *travesi*.

4. KUD SVETI ROKO, Sveti Filip i Jakov

Skupina mladih djevojaka koja je nošnju izradila prema dvjema slikama slikarice Zoe Borelli Vranski Alačević (žena iz Filip Jakova i iz okolice Biograda). Djevojke mogu dodati crvene *kurdele* u pletenice. *Rećine* bi bile obavezne, barem za stariju djevojku. Pokoja djevojka može dodati koraljnu ogrlicu ili ogrlicu s nekim privjeskom. *Zalistavac* se može pričvrstiti za opleće srebrnom filigranskom *badačom*. Ako se može doći do *kanice* mogla bi se i ona staviti, ali ne mora je svaka nositi. Žute *traveses* se svojom jakom bojom previše nameću. Predlažem možda neki nježniji žuti ton. Pripazite da kod nastupa ne stoje jedna pored druge osobe koje imaju istu *travesu*. Prema slici Z.B.V. Alačević obuvaju se nazupci koje je danas teško naći. U Etnološkom odjelu postoji nekoliko pari iz jadranskog područja pa bi se moglo izraditi prema onima koje najbolje odgovaraju Zoinoj slici.

5. KUD IVAN GORAN KOVAČIĆ, Bibinje

Djevojčice nikako ne mogu imati dvije pletenice koje slobodno padaju niz leđa. U sjevernoj Dalmaciji je takvo ogavlje karakteristično za udatu ženu u dinarskom području. Karakteristično ogavlje djevojke i udate žene u jadranskom području su dvije pletenice koje se motaju oko glave, a može se tolerirati i kinkin. Vezanje *fuštana* trakicama u prsnom dijelu je novina. Djevojčice mogu bit u nijansama svjetlije plave

boje *fuštana* i *travesi*. Žene nose posljednji oblik nošnje kakav se može zadržati i kod djevojčica.

Nošnja starijeg muškarca odgovara vremenski nošnji koju nose udate žene. Pas koji nose dječaci je nepotreban jer ga više nema kod starijeg muškarca. Prema tome, dječak može imati tamnoplave hlače i košulju bez crvenog pasa.

6. Muška pjevačka skupina VUKŠIĆKI BEĆARI, Vukšić

Ova skupina nema ništa što bi asocijalo na nošnju. Mislim da mogu i tako nastupati jer je to i najjednostavnije. U slučaju da se želi podsjetiti na nošnju predlažem stilizaciju. Tada se može dodati ravnokotarska kapa s kraćim resama nego na ličkoj kapi te košulja krojena na tzv. stan (crtež u prilogu) koja čak može imati i nešto veza (prema muzejskim primjerima).

7. Udruga za očuvanje i promicanje običaja i tradicije Poljica, Poljica Briga i Žerave, Gospa Lurdska, Poljica

U prvom planu je djevojka koja gargaša vunu prikazujući tako svakodnevni ženski posao. Ona, međutim, ne bi smjela imati dvije spuštene pletenice već bi ih trebala omotati oko glave što je bilo karakteristično. Žene su u najmlađoj nošnji. Jedna žena ima ljubičastu *travesu* koja odskače od svih drugih pa bi bilo dobro da je zamjeni crnom, tamnoplavom, može biti s uzorkom u samom materijalu, a može biti i na neki sitniji nenametljivi uzorak u drugoj boji, ali da ne odskače od drugih.

8. KUD SVETI ANTE, Drage

Žene nose stariju varijantu (polovica 19. st – 2. pol. 19.st.) nošnje karakterističnu za jadransko područje sjeverne Dalmacije. Karakterizira je otvoreniji oplećak *fuštana* i ukrasni prsni plastron, *zalistavac*, koji se srebrnom filigranskom iglom učvršćuje za *zalistavac*. Bilo bi dobro da su sve žene sa *zalistavcem*. Prema ilustrativnom materijalu iz tog vremena koji se odnosi na jadransko područje sjeverne Dalmacije na nogama su bili kratki nazupci i nogavice. Nekoliko pari iz ovog područja čuva se u Etnološkom odjelu Narodnog muzeja Zadar. Među njima su nazupci i *bičve* iz Pakošтана koji bi mogli poslužiti kao primjer. *Bičve* su od modre vunice, a nazupci od šarene vune dok je oko gležnja crvena izvezena čoha. Djevojčice također imaju otvoreniji oplećak *fuštana* koji bi također trebao imati ukrasni dodatak. Predlažem *buštinu*, kao mlađi dodatak nošnji te crvene, a ne bijele čarape. Za stariju ženu koja je u najmlađoj nošnji, dakle, crnom *fuštanu*, predlažem da se također izradi nošnja sa *zalistavcem*. Tako bi udate žene bile sa *zalistavcem* (starija nošnja), a djevojčice i djevojke s *buštinom* (mlađa nošnja). Ovo bi bio dobar način prikazivanja promjena u nošnji.

Muška nošnja ima karakteristike jadranskog dijela. Dječaku koji je prvi dolazio na pozornicu ispao je rub košulje iz gaća pa je to djelovalo malo neuredno.

9. KUD BUKOVAČKO SMILJE BJELINA, Benkovac

Žene su u starijoj varijanti nošnje koju treba ispraviti. Sva usklađivanja i izrada nošnje treba ići postupno. Kao prvo, češljanje treba biti na razdjeljak po sredini glave i obavezno dvije pletenice koje padaju na prsa. Glavu pokrivaju veći *jašmaci* od onih koje nose članice KUD-a. Time bi se prekrilo i dio prednjice opleća. *Klašnje, pletene nogavice koje nose žene karakteristične su za djevojku, a nikako za udatu ženu.* Udata žena nosi dvodjelnu obuću, tj. *bičve* i *nazuvke*. *Bičve* su od čoje, a na stražnjoj strani lista imaju tri uzdužne pruge vezene čoje. U Etnološkom odjelu postoje različiti primjeri ženske obuće te mogu poslužiti kao uzorak. Dok ih ne izradite bolje da imate crne guste čarape, a nikako *klašnje*. Najveći problem je vez koji je najvećim dijelom nepravilan. Predlažem da se svakako uključite u radionicu četverokuke koja će se besplatno održavati u Narodnom muzeju negdje kroz jesen. Možete imati uže vezene *kanice*. Kod muškaraca se također javlja veliki problem s vezom koji je improviziran na *krožatima* i na gaćama.

Predlažem da za sada ostanete na ovoj nošnji, ali da se posvetite vezu i ispravite sve što se tiče veza. Stoga je jako važno da svladate osnovna pravila i tehnike veza karakterističnog za vaš kraj. Naravno, svakako uzmite veće *jašmake*.

Nemojte nikako žuriti s nošnjom. Korak po korak, ali ispravan.